

УДК 65.012.22:364

Н.О. Геращенко

*Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ***КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ ПРОЕКТІВ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Розглянуто концепцію формування цілей проектів соціального розвитку на основі визначення та оцінки цілей та цінностей зацікавлених сторін проекту

Ключові слова: *проект соціального розвитку, цінності та цілі зацікавлених сторін проекту, формування цілей, експертні оцінки*

Вступ

Проблема подолання кризи соціальної сфери України стоїть досить гостро. Про це свідчать і соціально-економічні індикатори рівня життя населення України [1], і оцінки рівня життя українців міжнародними організаціями [2].

Ініціативи реалізації соціальних проектів громадських організацій та фондів, державні програми розвитку стикаються з проблемами законодавчого характеру, недостатнього фінансування, відсутністю професіоналів, методів та підходів до реалізації таких програм та ініціатив.

Керівництво більшості розвинутих країн дійшло висновку, що немає альтернативи професійному програмному управлінню розвитком на всіх рівнях економіки [3].

Проекти соціальної сфери мають особливості, які відрізняють їх від інших типів проектів [4]. З огляду на це, проекти соціального розвитку потребують розробки та впровадження методів проектного підходу.

У статті запропоновано один з таких методів: концепцію формування цілей проектів соціального розвитку на основі визначення та оцінки цілей та цінностей зацікавлених сторін проекту.

Постановка проблеми

Проблема дослідження впливає з таких тверджень, що стосуються соціальної сфери, особливостей проекту соціального розвитку та їхнього оточення:

- результати проекту соціального розвитку важко виміряти;
- результати та наслідки проекту соціального розвитку впливають на розвиток суспільства в цілому;
- цілі, результати, хід проекту соціального розвитку залежать від цінностей та цілей зацікавлених сторін проекту;

- ресурси та кошти, які виділяються на проект соціального розвитку обмежені.

Виходячи з проблеми, було сформульовано задачу дослідження – це визначення тих цілей проекту соціального розвитку, яких ми можемо досягти в рамках проекту з урахуванням цінностей та цілей зацікавлених сторін проекту та обмежених ресурсів, виділених на проект.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Основний матеріал статті, в якому викладено концепцію формування цілей проектів соціального розвитку, базується на поняттях соціального проектування [5;6], системному підході [7] та ціннісному підході [8].

В теорії соціального проектування (В.А. Луков, В.І. Курбатов) визначено поняття соціального проекту, соціального проектування, що спрямоване на розвиток соціальної сфери, ефективної соціальної роботи, подолання соціальних проблем. В теорії соціального проектування соціальний проект розглядається як мета проектної діяльності – вид соціальної творчості [5]; приписана модель, майбутній бажаний стан системи, що виникає у результаті певних дій людей, наявності ресурсів (фінансових, трудових, матеріальних, інтелектуальних, пізнавальних, евристичних, ціннісних) [6]. Виходячи з цих визначень, при розробці методів управління проектами соціального розвитку слід враховувати те, що результати та наслідки цих проектів впливають на розвиток суспільства в цілому.

Системний підхід (І.В. Блауберг) дає змогу вивчати проект як сукупність взаємопов'язаних елементів, що має зовнішнє оточення (зацікавлених сторін проекту) і сам є елементом системи.

Ціннісний підхід (на основі системи знань Р2М) дає поняття «цінності», описує формування цінності та оцінку цінності – як властивості результатів проекту.

Формулювання мети статті

Метою статті є описання концепції формування цілей проектів соціального розвитку – представлення результатів дисертаційного дослідження «Методи та моделі управління проектами соціального розвитку».

Виклад основного матеріалу

Формування цілей будь-якого проекту пов'язане з визначенням того, що і в який термін ми бажаємо досягти в результаті реалізації проекту та мати змогу перевірити, чи досягли ми успіху, чи реалізували проект успішно.

На відміну від інших типів проектів, задача формування цілей проекту соціального розвитку є складнішою.

Формування цілей проекту соціального розвитку пов'язана із задачами соціального проектування, визначенням напрямів розвитку суспільства та глобальним розвитком.

Для вирішення задачі формування цілей проектів соціального розвитку на основі теорії соціального проектування, системного підходу та ціннісного підходу сформульовано концепцію, що є теоретичною основою для методу формування цілей проектів соціального розвитку.

Концепція формування цілей проектів соціального розвитку впливає з таких основних умов:

1) *Проект соціального розвитку спрямований на створення «некомерційної цінності»; тому цілі та результати проекту важко виміряти.*

Проекти соціального розвитку створюють «цінність».

Цінність як категорія філософії вказує на людське, соціальне та культурне значення певних об'єктів та явищ. Проект соціального розвитку, як це зазначалось вище, створює «нематеріальні цінності» - тобто цінності, які не мають вартісного виміру. Такими цінностями можуть бути «здоров'я», «покращення якості життя», «забезпечення соціального та правового захисту», «формування громадянського суспільства», «зниження напруженості у суспільстві».

В теорії соціального проектування зазначається, що при формуванні цілей проектів соціального розвитку слід враховувати таке [9]:

- соціальну корисність, соціальне значення та соціальні наслідки проекту;
- формування цілей має впливати з чітко сформульованої моделі майбутнього, а цілі відповідати вектору еволюційного розвитку соціальної системи;
- особливості соціокультурного простору, специфіку соціальної ситуації на території;

- інтереси усіх зацікавлених сторін проекту: соціальних груп, державних, громадських інститутів, комерційних організацій, що входять до оточення проекту;

- незалежно від формулювання цілей, наслідком проекту будуть соціальні зміни, що впливають на стан об'єкта та загальний вектор соціального розвитку;

- при формуванні цілей проекту соціального розвитку треба враховувати значення попереднього аналізу та прогнозу соціальних змін, оцінку віддалених наслідків проекту;

- методологія соціального проектування спирається на принципи та механізми становлення соціально прийнятних соціокультурних зразків, враховує умови, необхідні для інтегрування у соціальну практику.

Предметна специфіка проектів соціального розвитку є такою, що важко визначити, чи був проект реалізований успішно чи ні.

2) *Цінності та цілі зацікавлених сторін проекту впливають на цілі та цінності, що створює проект соціального розвитку; є різними та можуть бути суперечливими.*

Зацікавлені сторони проекту – це донор, держава, суспільство, бенефіціари (соціальна група, на покращення становища якої спрямований проект), підрядники (рис. 1).

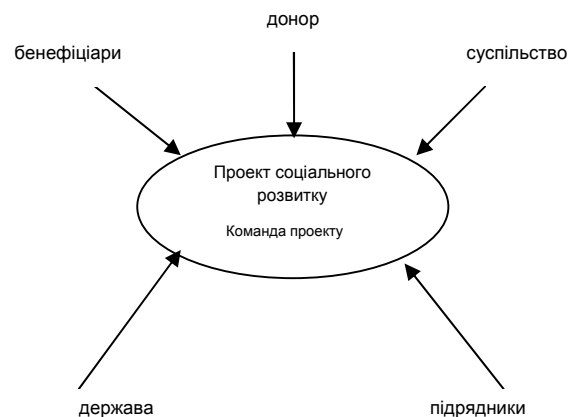

Рис. 1. Зацікавлені сторони проекту

Зацікавлені сторони проекту впливають на хід реалізації та результати проекту. Різні цілі зацікавлених сторін проекту спираються на різні ціннісно-нормативні системи. Тобто кожна із зацікавлених сторін є виразником різних цінностей, які у свою чергу визначають цілі та результати, які бажає одержати зацікавлена сторона від реалізації проекту.

У процесі формування цілей проекту соціального розвитку, у запропонованій концепції оцінюються та враховуються цілі та цінності зацікавлених сторін.

3) Бюджет, який виділено на реалізацію проекту соціального розвитку обмежений.

Ресурси та кошти, які надаються донором чи державою для реалізації проекту соціального розвитку є обмеженими. Тому слід визначити найважливіші (мають найвищий пріоритет) соціальні проблеми, на вирішення яких буде спрямовано проект соціального розвитку з урахуванням цілей та цінностей зацікавлених сторін.

Отже, концепцію формування цілей проектів соціального розвитку можна визначити так:

- цілі проекту соціального розвитку мають бути сформовані таким чином, щоб за даного обмеженого бюджету коштів та ресурсів задовольнити інтереси зацікавлених сторін з урахуванням «оптимальної організації» соціальної системи, до якої спрямований будь-який проект соціального розвитку.

На основі концепції формування цілей проекту соціального розвитку запропоновано метод формування цілей проекту соціального розвитку – кроки формування цілей проекту соціального розвитку (рис.2):

I) Визначаємо цінності, місії, цілі та результати зацікавлених сторін проекту.

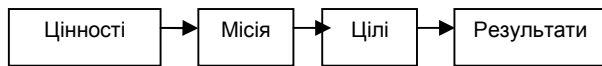

Рис 2. Ланцюжок, за яким визначаються кількісні критерії ефективності проекту для зацікавлених сторін

Таким чином, одержуємо, умовно кажучи, перелік інтересів зацікавлених сторін (що виражені у цінностях та результатах), від ступеня задоволеності яких залежатиме успіх або невдача проекту.

II) Визначаємо важливість кожної із зацікавлених сторін для одержання результатів проекту (на основі експертних оцінок).

III) Визначаємо пріоритет результату для кожної із зацікавлених сторін проекту (на основі експертних оцінок).

IV) Визначаємо важливість результату як добуток «важливості зацікавленої сторони» на «пріоритет результату для зацікавленої сторони».

V) Визначаємо пріоритетні результати, тобто результати з найбільшим показником «важливості».

VI) Визначаємо заходи та вартість заходів, що спрямовані на досягнення результату.

VII) Визначаємо вартість результатів.

VIII) Визначаємо результати, на досягнення яких буде спрямовано проект соціального розвитку: ці результати мають найбільший показник «важливості» та сумарну вартість, що не перевищує бюджет проекту.

IX) Визначаємо цілі, які забезпечують визначені результати.

Формалізація методу формування цілей проекту соціального розвитку – математична модель.

Вихідні дані (зміст) для формалізації методу формування цілей проекту соціального розвитку (відповідно до рис. 2):

Зацікавлені сторони проекту S_n
 Місії зацікавлених сторін проекту M_{nk}
 Цілі зацікавлених сторін проекту O_{nkl}
 Очікувані (бажані) результати від проекту для зацікавлених сторін R_{nkjl}

Формалізація концепції методу формування цілей проекту соціального розвитку:

$$\sum C_{ij} \leq B$$

$$i \in [1; I] \quad j \in [1; J]$$

C_{ij} – вартість j -го результату за оцінкою i -го експерта;

B – бюджет проекту;

II) Пріоритет j - го результату за оцінкою i -го експерта

$$P = (P_{ij}).$$

III) Важливість n - ої зацікавленої сторони для досягнення j - го результату за оцінкою i -го експерта:

$$I = (I_{nij}).$$

III) Важливість j - го результату:

$$I_j = \sum (P_{ij}) \times (I_{ij}).$$

IV) Вартість j -го результату за оцінкою i -го експерта:

$$C_{ij}.$$

V) Визначаємо ті результати (R_{nkjl}), на які слід спрямувати проект соціального розвитку:

- вартість цих результатів не має перевищувати бюджет проекту

$$\sum C_{ij} \leq B;$$

- важливість цих результатів I_j має бути
максимальною.

$$\left\{ \begin{array}{l} \sum C_{ij} \leq B \\ I_j \text{ має бути максимальною} \end{array} \right.$$

- VI) Визначаємо цілі (O_{nkl}), які забезпечують
визначені результати.

Висновки

У статті запропоновано концепцію та формалізацію методу формування цілей проектів соціального розвитку, який має забезпечити гармонізацію цілей та цінностей зацікавлених сторін проекту для визначення тих цілей та результатів, на які в першу чергу має бути спрямований проект соціального розвитку.

Список літератури

1. Соціальні індикатори рівня життя населення // Статистичний збірник. Статистика послуг та соціальних програм, 2011. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/> - Назва з екрану.
2. Индекс развития человеческого потенциала за 2010 год., 4 ноября 2011. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/media/PR3-HDR10-HDI-R.pdf> – Назва з екрану.

3. Ценностный подход в управлении развитием сложных систем / Бушуев С.Д., Харитонов Д.А. // Управління розвитком складних систем. – 2010. – Вып. 1. – С. 10-16

4. Геращенко Н.О. Використання ціннісного підходу у формуванні цілей проектів соціального розвитку / Н.О. Геращенко // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2010. - №4 (36).- С. 47-51.

5. Курбатов В.И. Социальное проектирование: учеб. пособие / В.И. Курбатов, О.В. Курбатова – Ростов /Д: Феникс, 2001. – 416 с.

6. Луков В.А. Социальное проектирование: учеб. пособие / Луков В.А. – М.: Московский гуманитарный университет. «Фанита», 2007 – 240 с.

7. Блауберг И. В. Сущность и становление системного подхода / И.В. Блауберг, Э.Г.Юдин. – М.: Наука, 1973. -270с.

8. Руководство по управлению инновационными проектами и программами: [Пер. с англ. / под ред. С.Д. Бушуева]. – К.: Наук. світ, 2009. – 173 с.

9. Специфика целеполагания при управлении социальными проектами [Электронный ресурс] // СГИ СОВНЕТ. – Электрон.дан. (1 файл). – М., 2008. – Режим доступа: <http://www.collegian.ru/files/USP.ppt>. – Название с экрана.

Стаття надійшла до редколегії 31.01.2012

Рецензент: д-р техн. наук, проф. С.Д. Бушуєв, Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ.